

PAPUR TRAFOD: YR ANGEN LLEOL AM DAI A'R GYMRAEG

YN Y SYSTEM GYNLLUNIO

CRYNODEB O'R ARGYMHELLION

DIFFYG GWYBODAETH A METHODOLEGAU (PENNOD 1)

- Dylai awdurdodau lleol adolygu eu prosesau i asesu'r galw lleol am dai. Dylid defnyddio arferion da diweddar yn sail i'r gwaith hwn, a buddsoddi mewn arbenigedd allanol pan fydd galw (adran 1.1.2)
- Dylid comisiynu gwaith ymchwil sylfaenol i edrych ar y berthynas rhwng y farchnad dai, y gyfundrefn gynllunio, a dirywiad neu dwf y Gymraeg fel iaith gymunedol. Un o amcanion y gwaith ymchwil hwn fyddai creu methodoleg gadarn a rhoi arweiniad cryfach ar gyfer cynnal asesiadau o effaith strategaethau a phenderfyniadau cynllunio ar y Gymraeg (adran 1.2.3)
- Dylid annog awdurdodau lleol i ddod ynghyd i asesu eu methodolegau presennol ar gyfer cynnal asesiadau o effaith ieithyddol, gan rannu unrhyw arferion da a phrosesau newydd (adran 1.2.3)
- Dylid rhannu'r arferion da, y fethodoleg a'r prosesau a ddefnyddiodd awdurdodau lleol Gwynedd a Môn i greu'r polisi Tai Marchnad Leol, gyda golwg ar ledaenu'r polisi hwn yn ehangach (adran 1.3)

GWENDIDAU YN Y CANLLAWIAU (PENNOD 2)

- Dylid diwygio Nodyn Cyngor Technegol 20 ar fyrder er mwyn ei gwneud yn glir bod angen cynnal asesiadau o effaith ceisiadau unigol ar y Gymraeg mewn amgylchiadau penodol (adran 2.1.2)
- Dylai Nodyn Cyngor Technegol 20 ei gwneud yn gliriach bod modd i awdurdodau lleol gynnal asesiadau o effaith ceisiadau cynllunio unigol ar y Gymraeg bob amser os ydynt yn dymuno gwneud hynny (adran 2.1.2)
- Mae angen pwysu am arweiniad cryfach o lawer yn Nodyn Cyngor Technegol 20 ynghylch y diffiniad o ardaloedd o sensitifrwydd ieithyddol, a'r ffactorau sydd i'w hystyried wrth eu dynodi. Dylid rhoi sylw wrth wneud hyn i anghenion ardaloedd Cymreiciaf eu hiaith o ran darparu seilwaith a chyfleusterau (adran 2.2).
- Dylid pwysu ar Lywodraeth Cymru i ddiwygio NCT 20 er mwyn rhoi mwy o eglurder ynghylch ystyriaethau'n ymwneud â'r Gymraeg wrth fonitro ac adolygu'r Cynllun Datblygu Lleol; a rhoi mwy o arweiniad ynghylch y mesurau lliniaru a mesurau i hybu'r Gymraeg sydd i'w cyflwyno ar ôl cynnal yr asesiad o'r effaith ieithyddol (adran 2.3)

Y CYMORTH I GAEL TAI (PENNOD 3)

9. Dylid edrych yn feirniadol ac yn holistig ar lwyddiant yr holl gynlluniau sy'n bodoli ar hyn o bryd i helpu pobl leol i brynu neu i godi eu tai eu hunain (adran 3.1)
10. Dylai fod yn orfodol ar awdurdodau lleol Cymru i gynnal cofrestrï o bobl sy'n dymuno cael tir i godi eu tai eu hunain (adran 3.2)
11. Dylid creu cronfa gyfalaf benodol i gynyddu'r stoc dai i bobl leol mewn cymunedau gwledig, ynghyd â chynllun i roi hynny ar waith (adran 3.3)
12. Dylid edrych yn fanylach ar lwyddiant ymddiriedolaethau tir a mentrau lleol, gyda golwg ar gyflwyno polisïau newydd i'w hyrwyddo yn y dyfodol (adran 3.4)

Y SYSTEM O'R BRIG I'R BÔN (PENNOD 4)

13. Mae angen cadw golwg ofalus iawn ar gynlluniau Llywodraeth Cymru wrth iddi fynd ati i lunio'r Fframwaith Datblygu Cenedlaethol (adran 4.2)
14. Dylid pwysu i sicrhau bod y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol yn cynnwys datganiad clir ynghylch pwysigrwydd a pherthnasedd y Gymraeg wrth gynllunio sut i ddefnyddio tir (adran 4.2)
15. Dylid pwysu i sicrhau bod unrhyw fethodoleg a ddefnyddir i gynnal yr asesiad o effaith ieithyddol y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol mor gadarn ag y bo modd, a'i fod yn adlewyrchu unrhyw ganfyddiadau sy'n deillio o'r argymhellion ym mhennod 1 (adran 4.2)
16. Mae angen cadw golwg ofalus ar fwriadau Llywodraeth Cymru ar gyfer Cynlluniau Datblygu Strategol, gan sicrhau nad ydynt delio â materion y byddai'n well rhoi sylw iddynt ar lefel leol (adran 4.3)
17. Mae'n bwysig cadw golwg ofalus ar sut y gallai cynlluniau twf economaidd rhanbarthol gael effaith ar ddefnydd tir yn y rhanbarthau hynny maes o law (adran 4.3)
18. Mae'r ymgynghoriad sy'n mynd rhagddo ar *Bolisi Cynllunio Cymru* yn gyfle i holi a yw'n gwneud digon i ddangos sut y mae'r system gynllunio yn cyfrannu at greu Cymru "lle mae'r Gymraeg yn ffynnu" (adran 4.4)
19. Mae'r ymgynghoriad ar *Bolisi Cynllunio Cymru* yn gyfle i gyflwyno rhai o'r dadleuon a geir ym mhenodau 1 a 2 ynghylch diffyg methodoleg gyson i gynnal asesiadau o effaith ieithyddol, pa bryd y dylid eu cynnal, a gwendidau eraill yn NCT 20 (adran 4.4)
20. Dylid ystyried pa mor ddymunol fyddai cyflwyno haen is o gynlluniau datblygu ar lefel gymunedol, a hynny yng nghyd-destun polisi Plaid Cymru ar gyfer diwygio cynghorau cymuned a'i gweledigaeth fwy cyffredinol i ddatganoli grym. Dylid ystyried sut i gyllido hyn a rhoi hyfforddiant i gynghorwyr (adran 4.5)

MATERION ERAILL (PENNOD 5)

21. Mae angen pwysu i ddiwygio'r canllawiau yn Nodyn Cyngor Technegol 1 er mwyn sicrhau nad yw cyd-astudiaethau argaeledd tir yn tanseilio'r dyraniadau tai yn y Cynllun Datblygu Lleol, yn enwedig pan fydd yr arfer o fancio tir wedi dylanwadu ar hynny (adran 5.1)
22. Mae angen edrych o'r newydd ar gyfansoddiad y paneli sy'n cynnal y cyd-astudiaethau argaeledd tir, er mwyn sicrhau nad oes grym gormodol gan ddatblygwyr a'u cynrychiolwyr (adran 5.1)
23. Dylid pwysu i gyflwyno cynllun a allai godi ardoll ar dir gwag pan fydd caniatâd cynllunio wedi'i roi, ynghyd ag edrych i weld a oes cyfle i newid y gyfraith yn fwy sylfaenol er mwyn rhwystro datblygwyr rhag bancio tir (adran 5.1)
24. Dylai Plaid Cymru lynu wrth ei pholisi i greu Arolygiaeth Gynllunio ar wahân i Gymru, er mwyn i'r Arolygiaeth feithrin arbenigedd yn system gynllunio Cymru'n unig (adran 5.2)
25. Dylid cefnogi'r cynnig i gydgrynhoi cyfraith cynllunio Cymru gan y byddai'n gam synhwyrol i symleiddio'r ddeddfwriaeth. Gallai hefyd fod yn gyfle i wneud diwygiadau angenrheidiol eraill i'r gyfraith gynllunio (adran 5.3)
26. Dylid cefnogi cynnig Comisiwn y Gyfraith i newid y drefn wrth gydgrynhoi'r gyfraith, fel bod y Gymraeg yn cael bod yn ystyriaeth gyffredinol ym mhob mater sy'n ymwneud â chynllunio (adran 5.3)
27. Dylid cymryd camau pellach i fynd i'r afael â'r golled i'r pwrs cyhoeddus yn sgil ail gartrefi sy'n cael eu troi yn llety gwyliau. Gallai hyn gynnwys cyflwyno gofyniad am ganiatâd cynllunio cyn newid eiddo domestig yn eiddo busnes gwyliau (adran 5.4)